

אשל
האגודה לתכנון ולפיתוח
שירותים למען הזקן בישראל

משאב
מאגר מידע ארצי לתכנון
בתחום הזיקנה

ג'וינט-מכון ברוקדייל
לגרונטולוגיה
והתפתחות אדם וחברה

קשישים בישראל שנתון סטטיסטי 2001

עורכים: ג'ני ברודסקי, יצחק שנור, שמואל באר
יו"ר ועדת ההיגוי: דרור רותם

פרק 3: מאפיינים חברתיים וכלכליים של הקשישים

ג'וינט-מכון ברוקדייל לגרונטולוגיה
והתפתחות אדם וחברה
ת"ד 13087
ירושלים 91130.

דואר אלקטרוני: brook@jdc.org.il
כתובת באינטרנט: www.jdc.org.il/brookdale

תוכן עניינים

3. מאפיינים חברתיים וכלכליים של הקשישים

[מבוא](#)

[ממצאים עיקריים](#)

[הגדרות והסברים](#)

[לוח 3.1 : בני +65 וכלל האוכלוסייה לפי שנות לימוד ומין, שנים נבחרות](#)

[לוח 3.2 : התפלגות בני +65 לפי שנות לימוד, קבוצת אוכלוסייה ומין, 1999](#)

[לוח 3.3 : יהודים בני +65 לפי שנות לימוד ויבשת לידה, 1999](#)

[לוח 3.4 : בני +65 וכלל האוכלוסייה, לפי סוג בית ספר אחרון שבו למדו וקבוצת אוכלוסייה, 1999](#)

[לוח 3.5 : בני +65 שאינם יודעים לדבר עברית כלל, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997](#)

[לוח 3.6 : בני +65 שאינם יודעים לקרוא בעברית, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997](#)

[לוח 3.7 : בני +65 שאינם יודעים לקרוא באף שפה, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997](#)

[לוח 3.8 : בני +55 בכוח העבודה האזרחי, לפי גיל, מין וקבוצת אוכלוסייה, שנים נבחרות](#)

[לוח 3.9 : בני +65 בכוח העבודה האזרחי, לפי מין ושנות לימוד, שנים נבחרות](#)

[לוח 3.10 : בני +65 המועסקים במשרה חלקית מתוך כוח העבודה האזרחי, לפי גיל ומין, שנים נבחרות](#)

[לוח 3.11 : ממוצע שעות עבודה לשבוע לבני +65 מועסקים, לפי מין וקבוצת אוכלוסייה, 1999](#)

לוח 3.12 : מועסקים בני +65 ומועסקים בכלל האוכלוסייה, לפי ענף כלכלי ומין, 1999

לוח 3.13 : מועסקים בני +65 לפי משלח יד ומין, שנים נבחרות

לוח 3.14 : הכנסה ממוצעת למשק בית של קשישים, ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק הבית, 1999

לוח 3.15 : הוצאה ממוצעת למשק בית של קשישים, ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק בית, 1999

לוח 3.16 : קשישים המקבלים פנסיה, 1999

לוח 3.17 : מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים מהמוסד לביטוח לאומי על-פי חוק ושלא על-פי חוק, שנים נבחרות

לוח 3.18 : מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים מהמוסד לביטוח לאומי, 1998, ביישובים שמנו 10,000 תושבים או יותר בסוף 1998

לוח 3.19 : משקי הבית של קשישים מסך משקי הבית בכל עשירון הכנסה, 1999

לוח 3.20 : ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן עומד קשיש ובכלל האוכלוסייה

לוח 3.21 : ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן עומד קשיש לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים, לפי מחוזות

לוח 3.22 : בעלות על דירה ומספר החדרים הממוצע במשקי בית של קשישים ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק הבית, 1999

לוח 3.23 : בני +65 המתגוררים בדירה בבעלותם או בשכירות, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.24 : בעלות על מוצרים בני-קיימא במשקי בית של קשישים ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק בית, 1999

לוח 3.25 : בני +65 לפי מספר המדרגות מהכניסה לבניין עד לדירה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.26 : בני +65 לפי הימצאות אבזרי מיגון בדירה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.27 : בני +65 לפי הימצאות עזרים נבחרים בדירה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.28 : בני +65 לפי הימצאות בעיות בדירה – נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.29 : בני +65 המתנדבים, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.30 : בני +65 אשר הולכים לפחות פעם בשנה להרצאות, לסרטים, להצגות, לקונצרטים או למופעים אחרים (שלא במסגרת מועדון), לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.31 : עיסוקים של בני +65 - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.32 : הרגלי קריאה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה, 1999

לוח 3.33 : הרגלי בילוי של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה, 1999

לוח 3.34 : בני +65 ובני +19 שהאזינו לרדיו ביום חול ("אתמול") ביחס לכל ערוץ, 1997

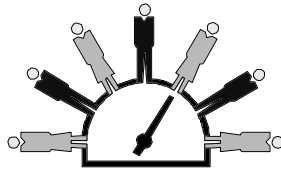
לוח 3.35 : התפלגות נסיעות ביממה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה, לפי זמינות רכב למשק בית ואמצעי נסיעה, 1996

לוח 3.36 : התפלגות נסיעות ביממה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה, לפי זמינות רכב למשק בית ומטרת נסיעה, 1996

לוח 3.37 : בני +65 המורשים לנהוג, לפי גיל ומין, סוף 1999

לוח 3.38 : בני +65 שדיווחו על מעשי אלימות שבוצעו כלפיהם בשנה האחרונה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

3. מאפיינים חברתיים וכלכליים של הקשישים

מבוא

פרק זה של השנתון עוסק במאפיינים חברתיים וכלכליים נבחרים של הקשישים. מוצגים בו נתונים לגבי רמת השכלה, תעסוקה, מקורות הכנסה והרכב הוצאות, ואינדיקטורים לגבי המצב הכלכלי, כגון: בעלות על מוצרים בני-קיימא, מקבלי השלמת הכנסה ותחולת העוני.

אחד המאפיינים החשובים הוא רמת ההשכלה, הן כאינדיקטור כללי למצב חברתי-כלכלי, והן בגלל הקשר בין השכלה לבין מאפיינים אחרים, ובהם: תעסוקה, מצב בריאות, הרגלי בריאות, צרכים ודפוסי שימוש בשירותי בריאות ורווחה ודפוסי בילוי זמן.

ההשתתפות של קשישים בכוח העבודה אף היא גורם חשוב, הן כמקור הכנסה המשפיע על מצבם הכלכלי, והן בגלל חשיבותה של העבודה בחיי האדם הבוגר, אשר משפיעה גם על מעורבותו החברתית. דפוסי השתתפות בכוח העבודה מושפעים ממדיניות חברתית, ולא רק מתהליכים חברתיים וכלכליים. הנתונים המוצגים בשנתון מתייחסים גם לאנשים שטרם הגיעו לגיל פרישה, כלומר בני +55, מכיוון שתהליכי הפרישה מתחילים כבר בגילים אלו (לוח 3.8).

בדרך כלל מוצגים הנתונים בלוחות ברמת הפרט או לפי הרכב משק הבית, אולם, במספר לוחות המתייחסים למצב הכלכלי הוצגו הנתונים בהתייחס למשקי בית שבראשם עומד קשיש, דהיינו, לפי ראש משק הבית.

הנתונים בפרק זה מבוססים על סקרי כוח אדם, על סקר הוצאות משק הבית ועל סקר הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. כמו כן, אנו עושים שימוש בנתוני סקר בני 60 ומעלה שנערך ב-1997, ועדיין מביאים מספר לוחות ממפקד האוכלוסין והדיר 1995. עושר הנתונים הקיים במקורות אלה מאפשר לנו להציג נתונים שבדרך כלל אינם בנמצא. למשל, ניתן לנו להציג בפירוט רחב יותר נתונים סוציו-כלכליים לפי חתכים דמוגרפיים, של קבוצות אוכלוסייה וקבוצות גיל. בנוסף, נתוני הסקר מאפשרים לנו להתייחס לנושאים אשר בדרך כלל אין לנו מקורות מידע עליהם, כגון התנדבות, עיסוקים שונים ואלומות. עוד מובאים בשנתון זה נתונים מתוך סקר הרגלי קריאה, בילוי וספורט שנערך על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ב-1999.

ממצאים עיקריים

♦ בחינת **מספר שנות לימוד** בקרב הקשישים מלמדת כי ב-1999 למדו 20% מהם עד ארבע שנות לימוד, 56% למדו 5-12 שנות לימוד ולמעלה מרבע (26%) למדו +13 שנות לימוד. בהשוואה לכלל האוכלוסייה בגיל 15 ומעלה, קשישים למדו פחות שנים. למשל, בכלל האוכלוסייה, בקצה האחד - 5% הם בעלי 4-0 ארבע שנות לימוד, ובקצה השני - 37% הם בעלי +13 שנות לימוד (לוח 3.1).

- **במהלך השנים** עלתה מאוד רמת ההשכלה בקרב הקשישים. לדוגמה, בשנת 1970, כ-40% מהם למדו עד ארבע שנות לימוד ורק כ-11% היו בעלי +13 שנות לימוד. כדי לבדוד את ההשפעה של העולים, ניתן לבחון את השיפור ברמת ההשכלה של הקשישים עד לשנת 1990, השנה שבה החל גל העלייה מבריה"מ לשעבר. אחוז הקשישים שלמדו עד ארבע שנות לימוד ירד ל-27% בשנת 1990, מ-41% בשנת 1970. במקביל, גם עלה אחוז הקשישים בעלי רמת השכלה של +13 שנות לימוד, והגיע ל-15% בשנת 1990, לעומת 11% בשנת 1970. מאז 1990 המשיך לרדת אחוז הקשישים שלמדו עד ארבע שנות לימוד, אך השינוי הגדול ביותר הוא בעלייה באחוז הקשישים בעלי +13 שנות לימוד (לוח 3.1).

- **קיימים הבדלים בשנות לימוד בין המינים**: אחוז הגברים הקשישים שלמדו עד ארבע שנות לימוד (16%), נמוך מזה של הנשים הקשישות (22%), ובקצה השני, יותר מרבע (29%) מהגברים למדו +13 שנות לימוד, בהשוואה ל-23% מהנשים (לוח 3.1).

- קיימים **הבדלים בשנות לימוד בין קבוצות האוכלוסייה**: אחוז הקשישים היהודים שלמדו עד ארבע שנות לימוד נמוך הרבה יותר מאחוז הקשישים בני דתות אחרות, הן בקרב הגברים והן בקרב הנשים. אחוז הקשישים בני דתות אחרות שלמדו עד ארבע שנות לימוד מגיע ל-58% בקרב הגברים ול-70% בקרב הנשים, בהשוואה ל-12% ול-19%, בהתאמה, בקרב היהודים (לוח 3.2).

- ההבדלים בין קבוצות האוכלוסייה באים לידי ביטוי גם לפי **סוג בית הספר האחרון** שבו למדו הקשישים: כ-10% מהקשישים היהודים לא למדו בבית ספר, לעומת 44% מהקשישים בני דתות אחרות; מצד שני, כ-27% מהקשישים היהודים למדו במוסד על-תיכוני או במוסד אקדמי, לעומת 6% בקרב הקשישים הלא-יהודים. שיעור הקשישים ללא השכלה גבוה מזה שבכלל האוכלוסייה, ושיעור הקשישים בעלי השכלה גבוהה נמוך מזה שבכלל האוכלוסייה (לוח 3.4).

♦ מנתוני סקר בני 60 ומעלה, משנת 1997, עולה כי 18% מהקשישים אינם **יודעים לדבר עברית** כלל. אחוז הגברים שאינם יודעים לדבר עברית נמוך מזה של הנשים (14% ו-22%, בהתאמה). אחוז הקשישים שאינם יודעים לדבר עברית גבוה בקרב עולי בריה"מ לשעבר (60%) ובקרב האוכלוסייה הערבית (68%): בקרב הגברים הערבים 43% ו-89% בקרב הנשים הערביות (לוח 3.5).

♦ עוד עולה מנתוני סקר בני 60 ומעלה כי 36% מהקשישים אינם **יודעים לקרוא בעברית** (25% מהגברים ו-44% מהנשים) (לוח 3.6). שלושה עשר אחוזים מהקשישים אינם **יודעים לקרוא כלל** (באף שפה). אחוז הגברים שאינם יודעים לקרוא כלל נמוך מזה של הנשים (8% ו-17%, בהתאמה) (לוח 3.7).

♦ ב-1999 **השתתפו בכוח העבודה** 9% מהקשישים: 15% מהגברים ו-5% מהנשים. בקרב בני 65-69 השיעור גבוה יותר ומגיע ל-16%: 24% מהגברים ו-9% מהנשים. עם השנים, יורדים שיעורי ההשתתפות של הקשישים הגברים בכוח העבודה: בשנת 1970 היה שיעור ההשתתפות יותר מכפול לעומת 1999. בקרב הנשים לא נמצא שינוי בשיעור ההשתתפות בתקופה זו (לוח 3.8).

- אחוז הגברים בכוח העבודה מצטמצם, לא רק בקרב בני 65+, אלא גם **בקרב בני 55+**. בשנת 1970 כ-89% מהגברים בני 55-64 השתתפו בכוח העבודה, לעומת

65% בשנת 1999. לעומת זאת, אחוז הנשים בנות 55-64 בכוח העבודה גדל והגיע לשליש בשנת 1999 לעומת 22% בשנת 1970 (לוח 3.8).

- שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בגיל +65 עולה עם העלייה ברמת ההשכלה. כך, למשל, בשנת 1999, השתתפו 6% מהקשישים שלמדו בין חמש לשמונה שנות לימוד בכוח העבודה, בהשוואה ל-20% בקרב הקשישים שלמדו +16 שנות לימוד (לוח 3.9).

- אחוז בני +65 שהיו מועסקים **במשרה חלקית** מתוך אלה שבכוח העבודה בשנת 1999 היה 54% בקרב הגברים ו-74% בקרב הנשים (לוח 3.10). **ממוצע שעות העבודה** לשבוע היה 30.8 בקרב הגברים ו-22 בקרב הנשים (לוח 3.11).

- שלושת **הענפים הכלכליים** המובילים מבחינת תעסוקת גברים קשישים הם מסחר, תעשייה ושירותים עסקיים; ובתעסוקת נשים: תעשייה, שירותי בריאות, רווחה וסעד ומסחר (לוח 3.12).

- בחינת **משלחי-היד** של הקשישים המועסקים מלמדת כי המקצועות המובילים בקרב הגברים הם עובדים מקצועיים בתעשייה ובבינוי, סוכנים, עובדי מכירות ועובדי שירותים ואקדמאים. בקרב הנשים המקצועות המובילים הם: סוכנים, עובדי מכירות ועובדי שירותים; עובדים מקצועיים בתעשייה ובבינוי; עובדי פקידות (לוח 3.13).

♦ ב-1999 **ההכנסה הכספית ברוטו** למשק בית שבו גר קשיש בגפו היא בממוצע 3,558 ש"ח. ההכנסה הכספית ברוטו למשק בית שבו גר זוג שלפחות אחד מהם קשיש היא 6,711 ש"ח. קיים הבדל בין שני סוגי משקי הבית באשר להרכב ההכנסות: בעוד שבמשק בית של קשיש יחיד מהווה ההכנסה מעבודה 12% מהכנסות משק הבית וההכנסות מקצבאות ומתמיכות מהוות 55%, במשק בית של זוג שלפחות אחד מהם קשיש מהווה ההכנסה מעבודה 24% ואילו ההכנסות מקצבאות ומתמיכות מהוות 40% (לוח 3.14).

♦ הרכיב העיקרי **בהוצאה החודשית הממוצעת** של משקי בית, שבהם גר קשיש לבד או זוג שלפחות אחד מהם קשיש, הוא הדיור (40% ו-29% מההוצאה, בהתאמה). מזון הוא הסעיף השני בגודלו במשק בית שבו גר קשיש לבד (16%) ושלישי במשק

בית שבו גרים זוג שלפחות אחד מהם קשיש (18%). במשק בית של זוג, הסעיף השני בגודלו הוא תחבורה ותקשורת (19%) בעוד שבמשק בית של יחיד סעיף זה מהווה 9% מההוצאה. בקרב כלל משקי הבית באוכלוסייה, הרכיבים העיקריים בהוצאה החודשית הם דיור (23%), תחבורה ותקשורת (20%) ומזון (17%) (לוח 3.15).

- כ-60% מההוצאה לחינוך, תרבות ודיור מוציאים הקשישים הגרים לבדם על מוצרי תרבות ובידור בני-קיימא, לעומת 37% בקרב משקי בית של זוג שלפחות אחד מהם קשיש, ו-21% בקרב כלל משקי הבית באוכלוסייה.

- מתוך ההוצאה לתחבורה ותקשורת, סעיף ההוצאות לכלי רכב מהווה 31% אצל הקשישים הגרים לבדם, 47% אצל זוגות שלפחות אחד מהם קשיש ו-54% בקרב כלל משקי הבית באוכלוסייה (לוח 3.15).

♦ ב-1999 קיבלו 31% מהקשישים פנסיה שוטפת ממקום עבודה או מקופת פנסיה הקשורה בעבודה (לא כולל הכנסות שוטפות ממקור פרטי ופנסיות מחו"ל). בקרב הגברים, 43% קיבלו פנסיה, לעומת 24% בקרב הנשים (לוח 3.16).

♦ שלושים ושניים אחוזים ממקבלי קצבת זיקנה ושאיירים קיבלו השלמת הכנסה מהמוסד לביטוח לאומי בשנת 2000, וזאת בהשוואה ל-45% בשנת 1980 (לוח 3.17).

- קיימים הבדלים בין האזורים השונים בארץ בשיעור המקבלים השלמת הכנסה, מבין מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים. היישובים הבולטים באחוז הגבוה יחסית של מקבלי השלמת הכנסה (למעלה מ-60%) הם: אריאל, רהט, מעלות-תרשיחא, נתיבות, אור עקיבא, כרמיאל, אופקים, כפר קאסם, נצרת עילית, שדרות וערד. היישובים הבולטים באחוז הנמוך יחסית של מקבלי השלמת הכנסה (פחות מ-20%) הם רמת השרון, גבעתיים, קרית טבעון, זכרון יעקב, רמת גן, מבשרת ציון ושוהם (לוח 3.18). ביישובים ערביים (לא כולל היישובים המעורבים), שיעור המקבלים השלמת הכנסה ממקבלי קצבת זיקנה ושאיירים עומד על כ-44%, וזאת, בהשוואה ל-32% בכלל אוכלוסיית הקשישים.

- משקי הבית של קשישים מהווים 27% מכלל משקי הבית באוכלוסייה. אולם, הם מהווים 24% ממשקי הבית **שבעשירון התחתון** הממוינים על-פי הכנסה נטו של משק הבית לנפש סטנדרטית. משקי הבית של הקשישים מהווים 27% ממשקי הבית **בעשירון העליון**. בעשירון הרביעי, השישי והשמיני משקי הבית של הקשישים מהווים מעל 30% ממשקי הבית (לוח 3.19).

- בשנת 1999 היו כ-136,700 **קשישים עניים** (לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים), המהווים כ-24% מהקשישים (נשים בנות +60 וגברים בני +65), וזאת בהשוואה ל-20% בכלל האוכלוסייה (לוח 3.20). במחוזות הצפון והדרום אחוז הקשישים העניים גבוה במיוחד: 40% ו-32%, בהתאמה (לוח 3.21).

♦ מנתוני סקר בני 60 ומעלה עולה כי 70% מבני +65 הגרים בקהילה, **גרים בדירה שבבעלותם**, 23% **גרים בשכירות** (14% בשכירות פרטית ו-8% בשכירות מחברה ציבורית). שני שלישים מעולי בריה"מ לשעבר גרים בשכירות (48% בשכירות פרטית) (לוח 3.23).

- קיימים הבדלים באשר **לבעלות על מוצרים בני-קיימא** במשקי בית של קשישים. לדוגמה, בקרב משקי בית של קשישים הגרים לבדם ל-30% מכשיר מיקרוגל, לעומת 59% בקרב משקי בית של זוג שלפחות אחד מהם קשיש (וב-62% מכלל משקי הבית באוכלוסייה). מכונת כביסה מצויה ב-78% ממשקי הבית של קשישים הגרים בגפם וב-97% ממשקי הבית של זוגות שלפחות אחד מהם קשיש (וב-93% מכלל משקי הבית באוכלוסייה). ב-3% ממשקי הבית של קשישים הגרים לבדם יש מחשב, וכך גם ב-15% ממשקי הבית של זוגות שלפחות אחד מהם קשיש (וב-41% מכלל משקי הבית באוכלוסייה). ב-10% ממשקי הבית של קשישים הגרים לבד יש מכונת אחת לפחות, לעומת 45% ממשקי הבית של זוגות שלפחות אחד מהם קשיש וב-55% בכלל משקי הבית באוכלוסייה (לוח 3.24).

- שניים מכל חמישה קשישים גרים בדירה **שמספר המדרגות אליה מהכניסה לבניין עולה על 20**. מבין קשישים אלה רק לשניים מתוך חמישה יש **מעלית** לשימושם. כלומר, 17% מכלל הקשישים גרים בדירה הממוקמת בקומה גבוהה יחסית בבניין ללא מעלית (לוח 3.25).

- בבחינת **אבזרי מיגון בדירה**, נמצא של-69% מהקשישים יש שרשרת ביטחון ולאותו אחוז יש דלת ביטחון (לוח 3.26).

- כמעט לכל קשיש חמישי יש בבית **מערכת או מכשיר לקריאת מצוקה**. אחוז הקשישים בני +80 שיש להם מערכת או מכשיר כזה הוא יותר מכפול מהאחוז בקרב בני 65-74 (31% ו-14%, בהתאמה). כמו כן, אחוז הנשים שיש להן מערכת או מכשיר כזה גבוה מהאחוז המקביל בקרב הגברים (21% ו-16%, בהתאמה). אחוז הקשישים העולים מבריה"מ לשעבר שיש להם מערכת או מכשיר לקריאת מצוקה מגיע ל-7%, ובקרב האוכלוסייה הערבית אחוז זה הוא כמעט אפסי. ל-12% מהקשישים יש בדירתם **מעקה או ידית אחיזה בשירותים**, ולאחוז כפול (24%) יש בדירתם **מעקה או ידית אחיזה באמבטיה או במקלחת**. גם לגבי עזרים אלה ניתן לראות עלייה ברורה בהימצאותם בדירה עם העלייה בגיל (לוח 3.27).

- **בעיות שונות בדירותיהם של הקשישים** התגלו בסקר של בני 60 ומעלה. ל-14% מהקשישים יש בדירתם חלונות או תריסים שבורים, ל-13% יש סדקים בקירות, 15% מהקשישים גרים בדירות שבהן הקירות או התקרה רטובים או דולפים בחורף ו-12% מהקשישים דיווחו על בעיות בצנרת או במערכת הביוב של דירתם. יצוין ששכיחות הבעיות בקרב האוכלוסייה הערבית גבוהה במיוחד (לוח 3.28).

♦ אחד עשר אחוזים מהקשישים בקהילה **מתנדבים**: 12% בקרב הגברים ו-10% בקרב הנשים. שיעור המתנדבים יורד עם הגיל ועומד על 7% בקרב בני +80. שיעור המתנדבים גבוה יותר בקרב היהודים (12%), נמוך יותר אצל עולי בריה"מ לשעבר (6%) ובקרב הערבים הוא עומד על אחוז אחד. שיעור המתנדבים גבוה בקרב ילידי ישראל (22%), לעומת 13% בקרב ילידי אירופה-אמריקה ו-6% בקרב ילידי אסיה-אפריקה (לוח 3.29).

♦ לפי נתוני סקר בני +60 עשרים ותשעה אחוזים מהקשישים דיווחו שהם הולכים לפחות פעם בשנה **למופעי תרבות**, הכוללים: הרצאות, סרטים, הצגות, קונצרטים או מופעים אחרים שלא במסגרת פעילות במועדון. בקרב בני 65-74 דיווחו כך 34%, לעומת 15% בקרב בני +80 (לוח 3.30).

♦ בבחינת **העיסוקים** של הקשישים עולה כי 9% מהם **לומדים** (11% מהגברים ו-8% מהנשים). אחוז הקשישים הלומדים יורד עם הגיל (11% בקרב בני 65-74 לעומת 4% בקרב בני 80+) (לוח 3.31).

♦ מנתוני סקר הרגלי קריאה, בילוי וספורט של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנערך ב-1999, עולה כי 61% מהקשישים **קוראים עיתון יומי** לפחות פעם בשבוע לעומת 76% בכלל האוכלוסייה. לגבי שפת העיתונים, 35% מהקשישים קוראים בעברית בלבד ו-22% קוראים עיתון בשפות אחרות בלבד. עוד עולה מהסקר כי 38% מהקשישים **קוראים ספר** אחד לפחות בחודש, לעומת 47% בכלל האוכלוסייה, ו-8% מהם רשומים בספרייה (לעומת 20% בכלל האוכלוסייה) (לוח 3.32).

♦ נתוני הסקר מראים כי 14% מהקשישים משתתפים באופן פעיל **בחוגים לחובבים**, אחוז זהה לזה שבכלל האוכלוסייה. לעומת זאת, 6% מהקשישים **השתמשו במחשב** שלא לצורך עבודה או לימודים, לעומת 30% בכלל האוכלוסייה. שליש מהקשישים ביקרו במופעי במה לפחות פעם אחת בשנה האחרונה, וחמישית מהם ביקרו במוזיאון בארץ לפחות פעם אחת בשנה האחרונה (לוח 3.33).

- תשעים אחוזים מהקשישים **מאזינים לרדיו** ואין הבדלים משמעותיים בינם לבין כלל האוכלוסייה בגיל 19+ (לוח 3.34).

♦ מסקר **הרגלי נסיעה** של הלמ"ס שנערך ב-1996/97 עולה כי 39% מהנסיעות של קשישים הן נסיעות באוטובוס, זאת לעומת 20% מהנסיעות של כלל האוכלוסייה (בני 8+) באמצעי נסיעה זה. למעשה, ההבדל בין הקשישים לבין כלל האוכלוסייה משתקף בעיקר בקרב משקי הבית שאין ברשותם רכב: שני שלישים מהנסיעות של הקשישים בקבוצה זו הן נסיעות באוטובוס, לעומת קרוב למחצית הנסיעות של כלל האוכלוסייה. בקרב משקי הבית שיש ברשותם רכב, 78% מהנסיעות של הקשישים הן נסיעות במכונית פרטית לעומת 68% מהנסיעות של כלל האוכלוסייה (לוח 3.35).

- בבדיקת **מטרת הנסיעה** מתברר כי אחוז הנסיעות של קשישים המיועדות לקניות ולסידורים הנו כפול מהאחוז המקביל בקרב כלל האוכלוסייה (23%-11%, בהתאמה). עוד עולה מן הנתונים, כי 13% מהנסיעות של קשישים

מטרתן לבקר קרובים, לעומת 9% בקרב כלל האוכלוסייה. מן העבר השני נמצא כי אחוז הנסיעות של קשישים לעבודה (כולל ענייני עבודה) עומד על שליש מהאחוז בכלל האוכלוסייה (8%-22%, בהתאמה) (לוח 3.36).

- עשרים ותמישה אחוזים מהקשישים **מורשים לנהוג** (בשנת 1999). אחוז הגברים המורשים לנהוג גבוה פי 4.5 מאחוז הנשים (45%-10%, בהתאמה). אחוז המורשים לנהוג בכלל האוכלוסייה בגיל 17 ומעלה (62%) הוא פי 2.5 מאחוז הקשישים (לוח 3.37).

♦ בסקר בני 60 ומעלה דיווחו 9% מהקשישים כי נפגעו ממעשי אלימות שבוצעו כלפיהם בשנה האחרונה. בין היתר, מעשים אלה כוללים פריצה לדירה (על כך דיווחו 5% מהקשישים) וגניבה ללא שימוש בכוח או ללא איום בשימוש בכוח (4%). חמישים ושמונה אחוזים מהנפגעים התלוננו במשטרה על המקרה (לוח 3.38).

הגדרות והסברים

קבוצות אוכלוסייה ודת: החל משנת 1999, שינתה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את ההגדרות של קבוצות האוכלוסייה. לפי ההגדרה החדשה, הקבוצה "יהודים ואחרים" כוללת יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואנשים ללא סיווג דת; הקבוצה "אוכלוסייה ערבית" כוללת מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים. הנתונים מוצגים על-פי ההגדרה החדשה, אם כי כאשר מדובר בנתונים שקדמו לקביעת ההגדרה החדשה, כגון לוחות היסטוריים או לוחות המבוססים על סקרי כוח אדם (כגון סקר בריאות), הם מוצגים על-פי ההגדרה הקודמת של קבוצות אוכלוסייה: יהודים בלבד, וקבוצת "בני דתות אחרות" הכוללת ערבים, נוצרים שאינם ערבים, ואנשים ללא סיווג דת. יש לציין כי סקר בני 60 ומעלה נערך בשנת 1997 על-פי ההגדרה החדשה.

סקרי כוח אדם: לוחות רבים בפרק זה מקורם בסקרי כוח אדם, המבוצעים על-ידי הלמ"ס משנת 1954. אוכלוסיית הסקר כוללת את האוכלוסייה הקבועה (דה-יורה) של מדינת ישראל - בני 15 ומעלה, את התושבים היהודים הגרים ביהודה, שומרון וחבל עזה וגם עולים בכוח ותושבים קבועים השוהים בחוץ לארץ תקופה של פחות משנה. לא נכללו בסקר תיירים ותושבים ארעיים, אלא אם כן שהו בישראל יותר

משנה ברציפות. החל מ-1968, נכללה בסקר אוכלוסיית מזרח ירושלים, והחל משנת 1982 נכללו גם התושבים הדרוזים בנפת גולן.

למידע נוסף על סקרי כוח אדם, מומלץ לעיין במקור.

שנות לימוד: מספר השנים שלמד הנחקר לימוד סדיר בבתי ספר, ולא לימוד עצמי או השתתפות בקורסים לא סדירים. בספירת השנים מביאים בחשבון רק שנות לימוד שבאו לסיומן. אם אדם לומד בעת הפקידה, שנת הלימוד מובאת בחשבון.

סוג בית ספר אחרון: סוג בית הספר האחרון שבו למד או לומד הנחקר, גם אם לא סיים את לימודיו בו.

ראש משק הבית: בלוחות על נתוני עוני, ראש משק הבית הוא ראש משק בית כלכלי. הגדרת ראש משק הבית נקבעת לפי "מידת" ההשתייכות לכוח העבודה, ללא התייחסות לגיל ומין.

♦ ראש משק הבית הוא המפרנס העיקרי של משק הבית, כלומר המועסק שעובד 35 שעות או יותר בשבוע הקובע (כולל איש צבא קבע), והוא קודם למועסק שעובד עד 34 שעות בשבוע, שקודם לבלתי-מועסק.

♦ אם יש יותר מאדם אחד במשק הבית שמתאים, לפי ההגדרה, להיות ראש משק בית, ייקבע ראש משק הבית לפי סדר העדיפות שקובע המרואיין.

♦ אם אין מפרנס במשק הבית, ייקבע כראש משק הבית האדם שהמרואיין מחשיב כראש משק הבית.

הערה: ראש משק הבית הנו אדם בן 18 ומעלה (להוציא משקי בית שבהם המפרנס היחידי הוא בגיל 15-17 ומשקי בית שבהם ישנם בני 15-17 בלבד).

כוח העבודה האזרחי: כוח העבודה האזרחי כולל את כל האנשים מגיל 15 ומעלה, שהיו "מועסקים" או "בלתי-מועסקים" ב"שבוע הקובע" לפי ההגדרות האלה:

♦ מועסקים הם אנשים שעבדו לפחות שעה אחת בשבוע הקובע בעבודה כלשהי תמורת שכר, רווח או תמורה אחרת; כל העובדים בקיבוצים (בין בשירותים ובין בענפים אחרים); בני משפחה שעבדו ללא תשלום 15 שעות ויותר בשבוע; אנשים השוהים במוסדות שעבדו 15 שעות ויותר בשבוע.

קבוצת "המועסקים" מורכבת משלוש קבוצות משנה:

- "עבדו עבודה מלאה" - עובדים שעבדו 35 שעות או יותר בשבוע הקובע. מניין השעות כולל את השעות שהעובד היה עסוק בהן בקשר לעבודתו או לעסקו, כולל שעות נוספות עם או בלי תשלום, שעות המתנה (כגון שעות המתנה לעבודה של בעל מונית או של סבל) ושעות ההכנה, שהן שעות עבודה הקשורות בעבודה, אפילו אינן מבוצעות במקום העבודה (כגון בדיקה והכנת שיעורים, חזרות וכדומה).

- "עבדו עבודה חלקית" - עובדים שעבדו בין שעה ל-34 שעות בשבוע הקובע.

- "נעדרו זמנית מעבודתם הרגילה" - עובדים שנעדרו מעבודתם במשך כל השבוע הקובע לרגל מחלה, חופשה, מילואים, שביתה, מזג אוויר לא מתאים, הפסקת עבודה זמנית (עד 30 יום) או מסיבה אחרת. אנשים שנעדרו מעבודתם וגם חיפשו עבודה אחרת מוגדרים כנעדרים זמנית מעבודתם.

♦ "בלתי-מועסקים" הם אנשים שלא עבדו כלל (אפילו שעה אחת) בשבוע הקובע וחיפשו עבודה באופן פעיל בארבעת השבועות האחרונים, כגון על-ידי רישום בלשכת העבודה של שירות התעסוקה או על-ידי פנייה אישית או בכתב, והיו יכולים להתחיל לעבוד בשבוע הקובע, לו הוצעה להם עבודה מתאימה ("זמינות לעבודה").

אינם בכוח העבודה האזרחי הם אנשים (בני 15 ומעלה), שלא היו "מועסקים" או "בלתי-מועסקים" בשבוע הקובע. בקבוצה זו נכללו אנשים שעבדו בהתנדבות ללא כל תמורה, עקרות בית, תלמידים, לא מסוגלים לעבוד, אנשים החיים מפנסיה, מרנטה וכדומה, שלא עבדו אפילו שעה אחת בשבוע הקובע. כן, נכללו בקבוצה זו חיילים בשירות סדיר.

השבוע הקובע הוא השבוע המסתיים בשבת שלפני בוא הפוקד למשק הבית.

ענף כלכלי הוא ענף שאליו משתייך המפעל או המוסד, שהמועסק עבד בו. המועסקים בקיבוצים סווגו בהתאם לענף פעילותם.

משלח יד מתייחס לעבודה שהמועסק מבצע במקום עבודתו, בלי להתחשב במקצוע שאדם למד, אם אינו עוסק בו.

קצבת זיקנה ושאיירים

מבוטחים בקצבת זיקנה ושאיירים הם תושבי ישראל שמלאו להם 18 שנה, למעט מי שעלה ארצה בגיל 60 ומעלה. זכאי לקצבת זיקנה הוא כל מבוטח, כאמור, שהגיע לגיל קצבת זיקנה: לגבר - 70 שנה, לאישה - 65 שנים - ללא מבחן הכנסות; או לגבר - 65 שנים, לאישה - 60 שנה - לפי מבחן הכנסות. אישה נשואה ואלמנה בת קצבה (עקרת בית) העובדות במשק ביתן, זכאיות גם הן לקצבת זיקנה בזכות עצמן מגיל 65 - למי שהגיעה לגיל זה לאחר 1 בינואר 1995. זכאים לגמלת שאירים אלמנים וילדיהם של תושבי ישראל המבוטחים כאמור לעיל.

קבלת הגמלה לפי חוק הביטוח הלאומי: לפי סעיף 1א לחוק, גובה הקצבה ליחיד הוא 16% מהשכר הממוצע לפי חוק, ולזוג - 24% מהשכר הממוצע לפי חוק.

קבלת הגמלה לא לפי חוק הביטוח הלאומי: המוסד לביטוח לאומי משלם לקשישים ולשאיירים שאינם זכאים לקצבה על-פי חוק הביטוח הלאומי, קצבאות הממוננות על-ידי הממשלה. זכאים לגמלה זו בעיקר עולים חדשים שעלו ארצה לאחר גיל 60, ולכן אינם מבוטחים על-פי חוק הביטוח הלאומי. שיעורי הקצבאות המשולמים להם זהים לשיעורי הקצבה לפי חוק, והזכאות מותנית בדרך כלל במבחן הכנסה.

השלמת הכנסה: תוספת לא-גבייתית הניתנת למקבלי קצבה, שאין להם הכנסה אחרת העולה על 13% או על 17% מהשכר הממוצע (לבודד או ללא-בודד, בהתאמה), בכפוף לתנאים המוגדרים בחוק הבטחת הכנסה לזכאים לקצבאות לפי חוק הביטוח הלאומי.

למידע נוסף על קצבות הביטוח הלאומי, מומלץ לעיין ברבעון הסטטיסטי של המוסד לביטוח לאומי.

ממדי העוני

משפחה שהכנסתה הפנויה לנפש סטנדרטית (ראה להלן "נפש סטנדרטית") נמוכה מקו העוני לנפש סטנדרטית מוגדרת כמשפחה ענייה.

קו העוני מוגדר כרמת ההכנסה השווה ל-50% מההכנסה החציונית הפנויה לנפש סטנדרטית.

הכנסה פנויה היא ההכנסה הכלכלית של המשפחה (הכנסה המתקבלת מעבודה ומבעלות על אמצעי ייצור פיזיים ונכסים פיננסיים), בתוספת תשלומי העברה ובניכוי מסים ישירים. קו העוני מותאם לגודל המשפחה על-ידי שימוש בסולם שקילות, המתרגם את מספר הנפשות במשפחה לנפשות סטנדרטיות.

תחולת העוני הוא מדד המציין את היקף העוני במונחים של שיעור המשפחות העניות בכלל האוכלוסייה.

על דרך מדידת העוני בישראל מומלץ לקרוא בסקירה השנתית של המוסד לביטוח לאומי.

בלוחות המבוססים על נתונים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות

הגדרת הגיל בלוחות אלו שונה מאשר ביתר לוחות השנתון. בלוחות אלו גברים מוגדרים קשישים מגיל 65 ונשים - מגיל 60. דבר זה נעשה לצורך תיאום עם הגדרת הגיל המקובלת לקבלת פנסיה.

משק בית: קבוצת אנשים הגרים רוב ימות השבוע באותה דירה, ויש להם תקציב הוצאות משותף למזון. במשק הבית נכללים בני משפחה שהם חיילים או לומדים בפנימיות.

משקי בית של קשישים חולקו לשלוש קטגוריות:

- ◆ קשישים בודדים הם קשישים הגרים לבד, כלומר במשק בית של יחיד;
- ◆ זוג שלפחות אחד מהם קשיש הוא משק בית של שני פרטים אשר לפחות אחד מהם מוגדר כקשיש לפי הגדרת הגיל המפורטת למעלה;
- ◆ משקי בית אחרים הם משקי בית בני יותר משתי נפשות אשר לפחות אחד הפרטים המתגוררים בהם הוא קשיש.

נפש סטנדרטית: כדי לדרג את המשפחות לפי מצבן הכלכלי, עדיף למיין אותן לפי הכנסתן לנפש, ולא לפי ההכנסה המשפחתית הכוללת; וכדי להתחשב ביתרונות הכלכליים לגודל משפחה, הן מוינו, לא לפי ההכנסה המשפחתית המחולקת במספר הנפשות למעשה, אלא לפי ההכנסה המשפחתית המחולקת במספר "הנפשות הסטנדרטיות".

נפש סטנדרטית נקבעת על-פי סולם שקילות המתרגם את מספר הנפשות במשפחה למספר הנפשות ה"תקניות" שבה. כך, לכל נפש נוספת במשפחה מיוחסת השפעה שולית קטנה יותר מבחינת העומס המוטל על תקציב המשפחה. במלים אחרות, תוספת ההכנסה הנחוצה למשפחה כדי לשמור על רמת חיים קבועה, פוחתת עם גידול מספר הנפשות במשפחה.

לפרטים נוספים על דרך חישוב נפש סטנדרטית מומלץ לעיין בסקר הוצאות המשפחה של הלמ"ס, או בסקירה השנתית של המוסד לביטוח לאומי.

הכנסה כספית ברוטו: סך ההכנסות הכספיות השוטפות של משק הבית לפני ניכוי תשלומי החובה. הכנסה זו כוללת את כל ההכנסות מעבודה שכירה של כל אחד מבני משק הבית (עם כל התוספות, כגון חודש 13, דמי הבראה וביגוד, שעות נוספות ופרמיות), מעבודה עצמאית או מעסק, הכנסות שוטפות מתמיכות (כולל העברות ממשקי בית אחרים) ומפנסיות, וכן הכנסות כספיות מרכוש, מריבית ומדיבידנד.

הכנסה כספית נטו: הכנסה כספית ברוטו בניכוי תשלומי חובה (המסים הישירים המוטלים על ההכנסות השוטפות - מס הכנסה ותשלומים לביטוח הלאומי).

הכנסה מהון: כוללת הכנסות מרנטה בארץ ומחו"ל, הכנסות מריבית על פיקדונות ועל איגרות חוב, דיבידנדים על מניות, וכן, את זקיפת הריבית האלטרנטיבית על ההון המושקע בדירה (שאינה בשכירות), הכנסה זקופה מהשתתפות מוסדית בתשלום שכר דירה, והריבית האלטרנטיבית על ההון המושקע ברכב.

פנסיה: הכנסה שוטפת ממקום עבודה או מקופת פנסיה הקשורה בעבודה. לא כולל הכנסה שוטפת ממקור פרטי ופנסיות מחו"ל.

תשלומי חובה: המסים הישירים המוטלים על ההכנסות השוטפות - מס הכנסה ותשלומים לביטוח הלאומי.

הוצאות לתצרוכת: סך-כל התשלומים שמשלם משק הבית על קניית מוצרים או שירותים, וכן צריכת שירותי דירה ורכב (שקנייתם מוגדרת כהשקעה ולא כתצרוכת). התשלומים כוללים לעתים גם ריבית, דמי הובלה או התקנה. קניית מוצר נחשבת לפי יום קבלתו; ולכן, מקדמה שמשלם משק הבית על חשבון מוצר או שירות שטרם נתקבלו, אינה מוגדרת כהוצאה לתצרוכת.

הוצאה כספית לתצרוכת כוללת אך ורק הוצאה על קניית מוצרים או שירותים בפועל ואינה כוללת זקיפה לשירותי דיור ורכב בעבור הגרים בדירה בבעלותם ובעבור בעלי רכב.

סימנים מיוחדים

ריק = נתונים שאין להם משמעות בגלל מבנה הלוח.
 () = נתונים עם טעויות דגימה יחסיות בין 25% ל-40%
 .. = נתונים בלתי-ידועים או נתונים עם טעויות דגימה יחסיות גבוהות מ-40%.

הערה

סיכום הנתונים המופיעים בלוחות שונים אינו זהה בהכרח לסך-הכול, בגלל עיגול הנתונים.

מקורות

המקורות להגדרות ולנתונים בפרק זה מקורם בפרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; המוסד לביטוח לאומי; איגוד המפרסמים בישראל, סקר חשיפה לאמצעי תקשורת, 1997.

לוח 3.1: בני +65 וכלל האוכלוסייה* לפי שנות לימוד ומין, שנים נבחרות (אחוזים)

שנות לימוד						
16+	15-13	12-9	8-5	4-0	סה"כ	
1970						
5.4	5.3	18.2	30.6	40.5	100.0	סה"כ בני +65
1980						
5.6	6.8	25.2	32.1	30.3	100.0	סה"כ בני +65
1990						
6.6	8.0	28.1	30.6	26.7	100.0	סה"כ בני +65
10.1	8.8	29.6	30.2	21.3	100.0	גברים
3.7	7.3	27.1	30.9	31.0	100.0	נשים
1999						
11.0	15.0	30.8	25.1	19.8	100.0	סה"כ
14.7	14.5	30.5	24.8	15.5	100.0	גברים
7.8	15.0	30.1	24.5	22.4	100.0	נשים
15.8	20.9	47.5	10.5	5.3	100.0	כלל האוכלוסייה*
16.8	19.3	49.8	10.4	3.6	100.0	גברים
14.9	22.4	45.2	10.6	6.8	100.0	נשים

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי, שנים נבחרות

* בני 15 ומעלה

לוח 3.2: התפלגות בני +65 לפי שנות לימוד, קבוצת אוכלוסייה ומין, 1999
(אחוזים)

בני דתות אחרות		יהודים		סה"כ
נשים	גברים	נשים	גברים	
100.0	100.0	100.0	100.0	
70.2	57.8	18.9	12.3	4-0
13.4	26.0	25.3	24.7	8-5
6.1	3.5	12.6	10.6	10-9
3.9	6.4	19.1	21.2	12-11
4.8	2.3	15.7	15.4	15-13
2.2	2.3	8.3	15.6	16+

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי, 2000

לוח 3.3: יהודים בני +65 לפי שנות לימוד ויבשת לידה, 1999

אירופה-אמריקה		אסיה-אפריקה		ישראל		סה"כ		
אלפים	אחוזים	אלפים	אחוזים	אלפים	אחוזים	אלפים	אחוזים	
100.0	354.0	100.0	146.9	100.0	45.2	100.0	548.8	סה"כ*
6.8	24.2	42.2	62.0	4.0	1.8	16.1	88.5	4-0
24.2	85.8	28.5	41.8	21.0	9.5	25.1	137.8	8-5
13.4	47.3	7.9	11.6	11.5	5.2	11.8	64.5	10-9
20.5	72.7	14.8	21.8	32.5	14.7	20.0	109.9	12-11
20.2	71.6	4.3	6.3	16.4	7.4	15.6	85.5	15-13
14.8	52.4	2.3	3.4	14.6	6.6	11.4	62.6	16+

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, 1999

* לא כולל מקרים שמספר שנות הלימוד לא ידוע; הסך הכול כולל מקרים אלו הוא 559.0

לוח 3.4: בני +65 וכלל האוכלוסייה, לפי סוג בית ספר אחרון שבו למדו וקבוצת אוכלוסייה, 1999 (אחוזים)

סוג בית הספר	יהודים	בני דתות אחרות
בני +65		
סה"כ	100.0	100.0
לא למדו	10.2	44.1
יסודי וחטיבת ביניים	31.2	38.7
ישיבה	0.8	0.2
תיכון טכנולוגי וחקלאי	9.1	1.2
תיכון עיוני	19.8	7.6
מוסד על-תיכוני	8.4	2.2
מוסד אקדמי	18.2	4.2
כלל האוכלוסייה		
סה"כ	100.0	100.0
לא למדו	2.5	7.0
יסודי וחטיבת ביניים	10.5	33.3
ישיבה	2.5	0.2
תיכון טכנולוגי וחקלאי	19.3	6.1
תיכון עיוני	24.3	33.3
מוסד על-תיכוני	12.3	8.0
מוסד אקדמי	25.6	10.6

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי, 2000

לוח 3.5: בני +65 שאינם יודעים לדבר עברית כלל, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה
ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

נשים	גברים	סה"כ	
21.7	14.0	18.4	סה"כ בני +65
			גיל
20.3	12.4	16.8	בני 65-74
19.3	14.7	17.3	בני 75-79
28.4	18.4	24.2	בני +80
			קבוצת אוכלוסייה
17.7	11.9	15.2	יהודים ואחרים*
63.2	54.0	59.6	מזה: עולי בריה"מ לשעבר**
88.9	43.2	67.7	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים*
..	ישראל
7.5	5.1	6.4	אסיה-אפריקה
23.9	16.7	20.9	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)

** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.6: בני +65 שאינם יודעים לקרוא בעברית*, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה
ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

נשים	גברים	סה"כ	
43.5	25.1	35.6	סה"כ בני +65
			גיל
39.5	23.4	32.6	בני 65-74
45.3	24.1	36.0	בני 75-79
53.9	31.6	44.4	בני +80
			קבוצת אוכלוסייה
40.3	21.4	32.2	יהודים ואחרים**
76.6	62.0	70.9	מזה: עולי בריה"מ לשעבר***
(97.1)	77.1	87.8	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים**
1.6	0.0	0.9	ישראל
51.7	19.1	36.8	אסיה-אפריקה
40.3	25.1	33.9	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל אלו שאינם יודעים לקרוא כלל

** כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)

*** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.7: בני +65 שאינם יודעים לקרוא באף שפה, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

נשים	גברים	סה"כ	
16.7	7.8	12.8	סה"כ בני +65
			גיל
15.6	6.7	11.7	בני 65-74
15.7	7.9	12.3	בני 75-79
20.9	11.0	16.7	בני +80
			קבוצת אוכלוסייה
12.0	3.4	8.3	יהודים ואחרים*
7.9	4.0	6.4	מזה: עולי בריה"מ לשעבר**
(95.4)	70.0	83.6	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים
1.6	0	0.9	ישראל
37.2	9.6	24.6	אסיה-אפריקה
3.1	0.9	2.2	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)

** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.8: בני 55+ בכוח העבודה האזרחי, לפי גיל, מין וקבוצת אוכלוסייה (אחוז בכוח העבודה האזרחי מהאוכלוסייה בכל תא), שנים נבחרות

בני דתות אחרות		יהודים		סה"כ		
נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	
1970						
..	..	23.4	89.4	22.1	88.5	בני 64-55
..	..	5.5	35.0	5.0	33.8	בני 65+
1980						
..	..	27.6	84.0	26.0	82.4	בני 64-55
..	..	7.0	29.1	6.6	27.9	בני 65+
1990						
3.7	55.6	33.1	75.7	30.2	73.7	64-55
5.5	66.1	45.0	83.0	41.0	81.0	59-55
0.9	38.6	21.4	64.6	19.4	65.4	64-60
..	3.2	6.9	21.3	6.6	20.2	65+
2.5	3.4	9.9	31.8	9.3	30.1	69-65
1.6	5.1	6.6	19.7	6.3	18.8	74-70
..	2.9	4.8	13.4	4.6	12.7	75+
1999						
..	43.7	38.7	68.5	34.9	65.3	64-55
9.4	50.7	52.9	78.2	47.5	74.2	59-55
..	35.1	26.0	59.2	23.5	56.4	64-60
..	..	4.9	15.3	4.6	14.5	65+
..	..	9.4	25.6	8.8	23.8	69-65
..	..	3.9	15.1	3.6	14.9	74-70
..	..	2.5	7.6	2.5	7.2	75+

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות; שנתון סטטיסטי, שנים נבחרות

לוח 3.9: בני +65 בכוח העבודה האזרחי, לפי מין ושנות לימוד, שנים נבחרות
(אחוז מהאוכלוסייה המתאימה בכל תא)

שנות לימוד					
16+	15-13	12-9	8-5	4-0	
					1990
26.0	22.2	19.0	10.6	3.0	סה"כ
32.4	31.5	27.4	16.8	5.3	גברים
10.7	12.0	11.3	5.8	1.4	נשים
					1997
22.5	11.8	11.4	6.5	2.3	סה"כ
28.4	17.9	17.6	11.8	4.5	גברים
14.7	7.1	6.7	2.8	1.2	נשים
					1999
20.3	10.7	10.4	6.1	..	סה"כ
26.8	16.2	17.0	9.8	..	גברים
..	..	5.5	נשים

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות

לוח 3.10: בני 65+ המועסקים במשרה חלקית מתוך כוח העבודה האזרחי,
לפי גיל ומין, שנים נבחרות (אחוז מהאוכלוסייה בכל תא)

	בני 70+		בני 65-69		בני 65+		
	נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	
	37.2	1970
	72.6	54.0	1980
	82.3	67.0	74.7	51.8	78.6	59.1	1990
	72.7	61.1	77.9	49.0	75.4	55.0	1995
	81.6	63.4	70.4	46.0	76.6	54.4	1997
	76.7	63.2	72.1	45.0	74.2	53.9	1999

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות

לוח 3.11 ממוצע שעות עבודה לשבוע לבני 65+ מועסקים*, לפי מין וקבוצת
אוכלוסייה, 1999

	בני דתות אחרות	יהודים	סה"כ	
	44.6	30.6	30.8	גברים
	..	21.8	22.0	נשים

מקור: למ"ס, סקר כוח אדם, 1999

* לא כולל נעדרים

לוח 3.12: מועסקים בני +65 ומועסקים בכלל האוכלוסייה, לפי ענף כלכלי ומין, 1999

כלל האוכלוסייה*			בני +65		סה"כ	
נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים		
960.5	1,176.2	2,136.7	15.4	36.2	51.6	סה"כ מועסקים (אלפים)**
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ
1.1	3.3	2.3	..	6.1	5.0	חקלאות
11.3	23.9	18.2	20.1	18.0	18.6	תעשייה
0.3	1.4	0.9	חשמל ומים
0.9	9.5	5.6	..	4.4	3.3	בינוי
11.7	14.4	13.2	15.6	20.4	19.0	מסחר סיטוני וקמעוני, ותיקונים
4.1	4.3	4.2	..	2.8	2.5	שירותי אירוח ואוכל
3.7	8.5	6.3	..	6.4	5.4	תחבורה, אחסנה ותקשורת
4.4	2.7	3.4	בנקאות, ביטוח ופיננסים
10.1	10.8	10.5	11.0	16.6	14.9	שירותים עסקיים
5.3	5.6	5.4	..	3.0	2.7	מינהל ציבורי
21.2	5.5	12.5	9.1	7.5	7.9	חינוך
16.6	4.4	9.9	18.8	5.0	9.1	שירותי בריאות, רווחה וסעד
5.1	4.3	4.6	7.1	6.6	6.8	שירותים קהילתיים, חברתיים ואישיים
3.7	0.4	1.9	5.8	..	2.3	שירותים למשק הבית על-ידי פרטיים

מקור: למ"ס, סקר כוח אדם, 1999

* בני +15

** כולל מועסקים בענף "ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים" ומועסקים שהענף הכלכלי שלהם אינו ידוע

לוח 3.13: מועסקים בני 65+ לפי משלח יד ומין, שנים נבחרות

1999		1990		1980		
נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	
15.4	36.3	15.1	36.9	11.5	43.3	סה"כ מועסקים (אלפים)
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ מועסקים
11.0	17.9	5.3	12.2	7.8	9.2	אקדמאים
						מקצועות חופשיים
8.4	8.5	9.9	7.0	10.4	5.8	וטכניים
..	9.1	1.3	6.8	0.9	4.6	מנהלים
19.5	11.8	19.9	16.8	19.1	19.9	עובדי פקידות
						סוכנים, עובדי מכירות
26.0	18.2	35.1	24.7	34.8	24.9	ועובדי שירותים
						עובדים מקצועיים
..	5.0	3.3	7.0	5.2	8.8	בחקלאות
						עובדים מקצועיים בתעשייה
						ובבינוי ועובדים
20.1	20.4	21.2	21.1	15.7	20.6	מקצועיים אחרים
10.4	8.5	4.0	4.1	3.5	4.8	עובדים בלתי-מקצועיים
..	0.8			לא ידוע

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות

לוח 3.14: הכנסה ממוצעת למשק בית של קשישים*, ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק הבית, 1999

משקי בית של קשישים				
משקי בית אחרים	משקי בית שבהם קשיש אחד	זוג, לפחות אחד קשיש	קשישים בודדים	
האוכלוסייה בכלל	32.7	34.1	33.2	התפלגות משקי הבית של קשישים (אחוזים)
10,569	9,059	6,711	3,558	הכנסה כספית ברוטו (ש"ח)**
2,401	1,390	780	282	תשלומי חובה (ש"ח)**
1,672	869	484	150	מס הכנסה
353	218	71	22	תשלומים לביטוח לאומי
377	303	225	110	ביטוח בריאות ממלכתי
8,168	7,669	5,931	3,276	הכנסה כספית נטו (ש"ח)**
100.0	100.0	100.0	100.0	הרכב הכנסה כספית ברוטו (אחוזים)
78.2	61.6	23.7	11.9	מעבודה
84.6	87.8	78.8	50.7	מזה: מעבודה שכירה
15.4	12.2	21.2	49.3	מעבודה עצמאית
2.2	1.7	3.4	4.5	מהון אישי
5.3	9.0	33.0	28.8	מפנסיות וקופות גמל
14.2	27.7	39.9	54.8	מקצבאות ותמיכות
74.6	86.8	81.8	74.1	מזה: מהמוסד לביטוח לאומי
11.8	9.1	8.3	5.4	ממוסדות אחרים
5.5	0.9	0.3	0.9	בארץ
8.2	3.2	9.6	19.5	ממשקי בית בארץ מחו"ל

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 1999

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

** מחירים שוטפים, ממוצע 1999

לוח 3.15: הוצאה ממוצעת למשק בית של קשישים*, ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק בית, 1999

הבית	משקי בית של קשישים			קשישים בודדים	
	משקי בית	משקי אחרים	זוג, אחד קשיש לפחות		
האוכלוסייה	32.7	34.1	33.2	33.2	התפלגות משקי בית של קשישים (אחוזים)
9,345	8,654	7,721	4,573	4,573	סה"כ הוצאה לתצרוכת** (ש"ח)***
	6,646	5,527	3,002	3,002	הוצאה כספית לתצרוכת (ש"ח)***
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	הרכב ההוצאה לתצרוכת (אחוזים)
17.3	17.8	17.8	15.5	15.5	מזון (כולל ירקות ופירות)
22.7	28.8	28.8	39.8	39.8	דיוור
9.2	10.2	10.2	11.9	11.9	אחזקת הדירה ומשק הבית
5.6	5.0	5.0	4.3	4.3	ריהוט וציוד לבית
3.3	1.6	1.6	1.6	1.6	הלבשה והנעלה
4.1	6.6	6.6	7.4	7.4	בריאות
13.5	7.4	7.4	7.1	7.1	חינוך, תרבות ובידור
19.6	18.9	18.9	9.3	9.3	תחבורה ותקשורת
4.6	3.5	3.5	3.1	3.1	מוצרים ושירותים אחרים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	הרכב ההוצאה לבריאות (אחוזים)
16.6	13.4	19.5	13.2	13.2	ביטוח בריאות
33.0	35.6	21.1	23.8	23.8	ריפוי שיניים
15.1	10.4	10.2	22.9	22.9	הוצאות על שירותי בריאות
35.6	40.7	49.2	40.0	40.0	הוצאות אחרות לבריאות
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	הרכב ההוצאה לחינוך, תרבות ובידור (אחוזים)
33.7	24.4	8.0	3.1	3.1	שירותי חינוך
7.5	6.8	13.0	6.8	6.8	עיתונים, ספרים ומכשירי כתיבה
18.2	21.5	17.7	15.4	15.4	מופעי תרבות, ספורט ובידור
6.0	4.8	11.0	6.8	6.8	הבראה, נופש וטיולים
21.0	26.7	37.2	60.0	60.0	מוצרי תרבות ובידור בני-קיימא
12.9	14.1	12.3	8.0	8.0	תחביבים, ציוד ספורט ומחנאות
0.6	1.7	0.7	0.0	0.0	קנייה ואחזקה של יחידת נופש
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	הרכב ההוצאה לתחבורה ותקשורת (אחוזים)
6.3	8.1	5.4	13.2	13.2	נסיעה בתחבורה ציבורית
20.3	21.0	34.4	28.8	28.8	נסיעה לחוץ לארץ
54.2	51.6	46.9	30.9	30.9	הוצאות לכלי רכב
17.4	17.3	12.3	26.2	26.2	דואר, טלפון ותקשורת
1.8	2.0	1.0	0.9	0.9	הוצאות אחרות

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 1999

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

** נתוני ההוצאה לתצרוכת כוללים זקיפה בעבור שירותי דיוור ושירותי רכב לגרים בדירה בבעלותם ולבעלי רכב; נתוני ההוצאה הכספית כוללים אך ורק הוצאה בפועל ואינם כוללים זקיפות אלו

*** מחירים שוטפים ממוצע 1999

לוח 3.16: קשישים* המקבלים פנסיה**, 1999

נשים	גברים	סה"כ	
102.5	103.2	205.7	קשישים המקבלים פנסיה (אלפים)
24.1	42.6	30.9	קשישים המקבלים פנסיה (אחוזים)

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות 1999

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+
 ** פנסיה שוטפת ממקום עבודה או מקופת פנסיה הקשורה בעבודה, ולא הכנסה שוטפת ממקור פרטי ופנסיות מחו"ל

לוח 3.17: מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאינם מהמוסד לביטוח לאומי על-פי חוק ושלא על-פי חוק, שנים נבחרות (אחוזים)

אחוז ממקבלי קצבת זיקנה ושאינם			
לא לפי חוק הביטוח הלאומי	לפי חוק הביטוח הלאומי	סה"כ	
95.1	39.7	45.3	1980
96.1	26.8	31.8	1990
94.5	22.4	33.3	1995
94.5	21.6	32.9	1996
94.5	20.8	32.2	1997
94.6	20.2	31.5	1998
94.8	19.7	31.5	1999
95.0	19.4	32.3	2000

מקור: המוסד לביטוח לאומי, רבעון סטטיסטי, אוקטובר דצמבר 2000

לוח 3.18: מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים מהמוסד לביטוח לאומי, 1998, ביישובים שמנו 10,000 תושבים או יותר בסוף 1998

מספרים מוחלטים	אחוזים	
416	40.6	אום אל פחם
1,277	64.0	אופקים
1,001	39.6	אור יהודה
1,030	65.0	אור עקיבא
477	27.2	אילת
602	70.2	אריאל
9,387	59.5	אשדוד
5,933	54.4	אשקלון
215	36.0	באקה אל גרביה
11,025	53.8	באר שבע
364	32.2	בית שאן
966	53.5	בית שמש
14	30.4	ביתר עילית
2,644	23.0	בני ברק
8,128	35.7	בת ים
201	20.2	גבעת שמואל
1,039	10.5	גבעתיים
192	38.2	גדידה מכר
187	23.5	גני תקווה
183	34.9	דאלית אל כרמל
1,856	56.3	דימונה
572	21.9	הוד השרון
2,024	20.2	הרצליה
132	15.1	זכרון יעקב
3,291	39.3	חדרה
6,054	26.1	חולון
12,224	25.2	חיפה
1,328	34.4	טבריה
340	31.1	טייבה
342	41.4	טירה
800	35.7	טירת כרמל
370	48.5	טמרה
809	40.6	יבנה

מקור: המוסד לביטוח לאומי, מקבלי גמלאות לפי יישוב, 1998-1999

לוח 3.18: מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים מהמוסד לביטוח לאומי, 1998, ביישובים שמנו 10,000 תושבים או יותר בסוף 1998 (המשך)

מספרים מוחלטים	אחוזים	
504	29.2	יהוד
214	48.3	יפיע
486	51.9	יקנעם עילית
13,359	24.5	ירושלים
85	25.1	ירכא
237	53.9	כפר כנא
168	58.5	כפר מנדא
1,899	24.3	כפר סבא
256	64.0	כפר קאסם
171	45.4	כפר קרע
2,605	64.1	כרמיאל
2,562	43.3	לוד
149	18.2	מבשרת ציון
220	42.6	מגאר
128	38.1	מגיד אל-כרום
1,291	51.0	מגדל העמק
67	31.3	מודיעין
441	50.7	מעלה אדומים
1,164	67.2	מעלות-תרשיחא
2,093	34.6	נהריה
623	23.9	נס ציונה
1,389	42.7	נצרת
4,019	62.4	נצרת עילית
960	44.8	נשר
791	65.1	נתיבות
8,626	39.2	נתניה
355	51.5	סחנין
2,185	41.6	עכו
2,060	48.7	עפולה
209	43.2	עראבה
1,533	60.7	ערד
214	43.7	ערערה
1,206	39.0	פרדס חנה-כרכור

מקור: המוסד לביטוח לאומי, מקבלי גמלאות לפי יישוב, 1998-1999

לוח 3.18: מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים מהמוסד לביטוח לאומי, 1998, ביישובים שמנו 10,000 תושבים או יותר בסוף 1998 (המשך)

מספרים מוחלטים	אחוזים	
6,248	30.2	פתח תקווה
1,161	44.8	צפת
155	40.3	קלנסווה
631	20.2	קרית אונו
2,249	39.8	קרית אתא
1,621	29.8	קרית ביאליק
2,955	58.0	קרית גת
249	13.7	קרית טבעון
3,016	46.8	קרית ים
1,453	27.4	קרית מוצקין
681	47.3	קרית מלאכי
832	45.1	קרית שמונה
604	31.8	ראש העין
5,801	33.5	ראשון לציון
408	68.2	רהט
3,490	30.0	רחובות
129	41.7	ריינה
2,468	42.0	רמלה
3,678	15.6	רמת גן
439	10.1	רמת השרון
986	21.0	רעננה
1,158	61.4	שדרות
14	18.4	שוהם
488	41.5	שפרעם
13,187	20.2	תל אביב-יפו

מקור: המוסד לביטוח לאומי, מקבלי גמלאות לפי יישוב, 1998-1999

לוח 3.19: משקי הבית של קשישים* מסך משקי הבית בכל עשירון הכנסה**,
1999 (אחוזים)

אחוז הקשישים בעשירון	
28.0	כל האוכלוסייה
23.9	עשירון תחתון
26.1	עשירון שני
25.7	עשירון שלישי
33.8	עשירון רביעי
29.2	עשירון חמישי
30.3	עשירון שישי
27.5	עשירון שביעי
31.4	עשירון שמיני
24.6	עשירון תשיעי
27.0	עשירון עליון

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 1999

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+
** הכנסה נטו של משק הבית לנפש סטנדרטית; העשירונים מחולקים על-פי משקי בית בכלל האוכלוסייה

לוח 3.20: ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן עומד קשיש* ובכלל האוכלוסייה

לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים		לפני תשלומי העברה ומסים ישירים		
בכלל	בקרב הקשישים	בכלל	בקרב הקשישים	
**1998				
האוכלוסייה הענייה (אלפים)				
292.5	81.1	548.1	197.0	משפחות
1,033.0	130.4	1,789.8	316.1	נפשות
תחולת העוני (אחוזים)				
17.5	24.3	32.8	59.0	משפחות
18.2	23.6	31.5	57.2	נפשות
1999				
האוכלוסייה הענייה (אלפים)				
308.3	86.9	552.8	202.5	משפחות
1,133.9	136.7	1,813.3	321.5	נפשות
תחולת העוני (אחוזים)				
18.0	25.0	32.2	58.3	משפחות
19.5	23.9	31.2	56.1	נפשות

מקור: המוסד לביטוח לאומי, סקירה שנתית, 2000

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

** בשנת 1998 החלה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה להפיק סקר הכנסות משולב, המבוסס על נתוני סקר ההכנסות השוטף ועל נתוני סקר הוצאות המשפחה; על כן לא ניתן להשוות בין הנתונים המתפרסמים בלוח זה לנתונים שפורסמו בשנתון הקשישים 1999, שכן הם מבוססים על מקור נתונים שונה

לוח 3.21: ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן עומד קשיש* לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים, לפי מחוזות**

1999		1998		
מספר המשפחות העניות	אחוז מתוך כלל משפחות הקשישים	מספר המשפחות העניות	אחוז מתוך כלל משפחות הקשישים	
86,900	25.0	81,100	24.3	סה"כ
				מחוזות
7,900	23.3	6,500	21.5	ירושלים
10,900	40.4	10,800	39.9	הצפון
10,900	19.7	12,000	32.5	חיפה
15,600	25.6	12,000	21.0	המרכז
21,600	19.7	20,100	19.0	תל אביב
11,800	32.4	13,100	35.7	הדרום

מקור: המוסד לביטוח לאומי, עיבודים מיוחדים

* גברים בני 65 ונשים בנות +60

** בשנת 1998 החלה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה להפיק סקר הכנסות משולב, המבוסס על נתוני סקר ההכנסות השוטף ועל נתוני סקר הוצאות המשפחה. על כן לא ניתן להשוות בין הנתונים המתפרסמים בלוח זה לנתוני 1997 שפורסמו בשנתון הקשישים 1999, שכן הם מבוססים על מקור נתונים שונה

לוח 3.22: בעלות על דירה ומספר החדרים הממוצע במשקי בית של קשישים*
ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק הבית, 1999 (אחוזים)

משקי בית של קשישים				
משקי הבית בכלל האוכלוסייה	משקי בית אחרים		קשישים בודדים	
	שבהם קשיש אחד לפחות	זוג, לפחות אחד קשיש		
	32.7	34.1	33.2	התפלגות משקי בית של קשישים
				דירות בשכירות ובעלות
100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ**
76.8	75.9	80.0	64.2	דירות בבעלות
23.2	22.1	16.6	27.9	דירות שכורות
				מספר חדרים ממוצע בדירה
100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ
12.9	7.3	15.9	33.6	עד 2
35.2	39.2	44.6	47.4	3-2.5
31.3	38.0	27.9	15.4	4-3.5
20.7	15.4	11.6	3.6	4.5+

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 1999

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

** כולל סוגי דור אחרים - דמי מפתח וגרים בחינם

לוח 3.23: בני +65 המתגוררים בדירה בבעלותם או בשכירות, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

אחר	בשכירות*			בבעלות		
	מחברה ציבורית	מבעל בית פרטי	סה"כ**	הדיירים	סה"כ	
6.2	8.0	14.0	23.4	70.5	100.0	כלל בני +65
						מין
4.0	8.3	12.4	22.0	74.0	100.0	גברים
7.9	7.9	15.2	24.4	67.7	100.0	נשים
						גיל
4.0	8.5	14.6	24.2	71.8	100.0	בני 65-74
6.1	7.5	13.5	21.7	72.1	100.0	בני 75-79
12.9	7.2	12.6	22.4	64.8	100.0	בני 80+
						קבוצת אוכלוסייה
5.6	8.5	14.3	24.2	70.3	100.0	יהודים ואחרים*** מזה: עולי בריה"מ
3.2	16.1	47.6	67.0	29.8	100.0	לשעבר****
15.7	1.5	8.4	10.6	73.7	100.0	אוכלוסייה ערבית
						יבשת לידה של יהודים ואחרים
(4.3)	4.0	5.9	9.9	85.8	100.0	ישראל
7.1	11.1	4.5	16.6	76.3	100.0	אסיה-אפריקה
5.1	7.9	19.6	29.1	65.8	100.0	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל בדמי מפתח

** כולל שכירות שאינה מבעל בית פרטי או מחברה ציבורית

*** כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)

**** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.24: בעלות על מוצרים בני-קיימא במשקי בית של קשישים* ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק בית, 1999 (אחוזים)

משקי בית של קשישים	משקי בית של קשישים			התפלגות משקי בית של קשישים
	משקי בית אחרים	משקי בית בהם כל אחד הבית באוכלוסייה	משקי בית אחרים	
	32.7	34.1	33.2	
מיקרוגל	61.8	56.3	58.6	30.1
מדיח כלים	27.3	15.2	35.0	12.2
מייבש כביסה	27.9	10.4	14.5	4.3
מכונת כביסה	92.6	94.4	96.7	78.3
מזגן אוויר	46.6	39.4	61.4	40.0
טלוויזיה בצבע	92.3	97.3	97.2	94.2
וידאו	64.2	61.7	61.7	27.7
מחשב ביתי	40.7	31.8	14.9	3.2
קו טלפון אחד לפחות	94.4	94.7	97.9	95.6
טלפון סלולרי אחד לפחות	52.3	41.6	25.9	7.6
מנוי טלוויזיה בכבלים	65.7	72.9	77.5	67.9
מנוי לאינטרנט	11.9	7.0	4.6	0.8
מכונת אחת לפחות	55.3	49.4	45.1	9.8

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 1999

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

לוח 3.25: בני +65 לפי מספר המדרגות מהכניסה לבניין עד לדירה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

21+		20-11		10-4		3-0	סה"כ	
מזה: יש מעלית	סה"כ	מזה: יש מעלית	סה"כ	מזה: יש מעלית	סה"כ			
40.8	40.6	19.0	19.5	8.5	11.0	28.9	100.0	סה"כ בני +65
מין								
41.1	40.9	19.0	19.1	11.1	10.6	29.4	100.0	גברים
40.5	40.4	18.9	19.8	6.6	11.3	28.5	100.0	נשים
גיל								
40.3	41.8	18.6	19.0	7.3	11.0	28.2	100.0	בני 65-74
40.5	40.3	14.3	19.9	13.4	10.9	28.9	100.0	בני 75-79
42.7	37.1	24.4	20.8	(7.0)	11.2	30.8	100.0	בני 80+
קבוצת אוכלוסייה								
40.9	43.1	19.1	20.6	9.2	10.8	25.6	100.0	יהודים ואחרים* מזה: עולי בריה"מ לשעבר**
37.4	59.0	19.9	19.1	(7.3)	9.2	12.7	100.0	אוכלוסייה ערבית
0.0	1.9	0.0	3.4	0.0	14.5	80.2	100.0	
יבשת לידה של יהודים ואחרים*								
45.1	41.0	(16.8)	18.1	..	11.5	29.5	100.0	ישראל
33.7	32.1	12.1	18.1	..	9.7	40.1	100.0	אסיה-אפריקה
42.5	48.1	21.9	21.9	10.6	11.1	18.9	100.0	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.26: בני +65 לפי הימצאות אבזרי מיגון בדירה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

אמצעי מיגון אחר	עניית או חריץ הצצה בדלת הדירה	שרשרת ביטחון או סוגר ביטחון לדלת			סורגים בכל החלונות	
		דלת ביטחון	דלת ביטחון	דלת ביטחון		
9.6	85.5	69.3	68.7	32.1	65+	בני
						מין
10.4	84.8	68.9	68.0	31.5		גברים
9.0	86.1	69.6	69.2	32.6		נשים
						גיל
10.3	85.4	72.0	69.1	30.9		בני 74-65
8.4	85.9	68.0	69.5	33.2		בני 79-75
8.5	85.4	62.2	66.5	34.7		בני 80+
						קבוצת אוכלוסייה
10.1	89.9	72.7	71.7	31.4		יהודים ואחרים*
5.2	92.0	71.4	73.6	24.8		מזה: עולי בריה"מ לשעבר**
(1.6)	15.9	14.2	20.2	43.0		אוכלוסייה ערבית
						יבשת לידה של יהודים ואחרים*
18.8	90.3	74.4	71.4	29.3		ישראל
6.4	86.3	73.5	68.8	35.8		אסיה-אפריקה
10.7	91.4	72.2	73.0	29.7		אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.27: בני +65 לפי הימצאות עזרים נבחרים בדירה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

מעקה או ידית אחיזה באמבטיה או במקלחת	מעקה או ידית אחיזה בשירותים	מפסק חשמלי אוטומטי (מפסק פחת)	מערכת או מכשיר לקריאת מצוקה	
24.2	12.2	79.5	19.1	בני +65
				מין
22.4	10.5	81.8	16.3	גברים
25.6	13.5	77.8	21.2	נשים
				גיל
21.1	8.7	80.3	14.1	בני 65-74
26.4	15.3	79.2	22.5	בני 75-79
31.5	19.9	77.4	31.0	בני 80+
				קבוצת אוכלוסייה
25.1	12.6	79.8	20.2	יהודים ואחרים*
24.9	15.2	64.1	7.0	מזה: עולי בריה"מ לשעבר**
10.5	6.3	76.0	(1.3)	אוכלוסייה ערבית
				יבשת לידה של יהודים ואחרים*
19.9	(5.8)	88.2	12.0	ישראל
21.2	10.1	81.7	18.3	אסיה-אפריקה
27.3	14.4	77.9	22.0	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.28: בני +65 לפי הימצאות בעיות בדירה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

	קירות או תקרה רטובים או דולפים	סדקים גדולים בקירות	חלונות או תריסים שבורים	
בני +65	15.3	12.5	14.2	
מין				
גברים	14.9	11.2	13.1	
נשים	15.6	13.5	15.0	
גיל				
בני 74-65	15.7	12.5	13.8	
בני 79-65	12.9	11.8	15.9	
בני 80+	16.4	13.1	13.7	
קבוצת אוכלוסייה				
יהודים ואחרים*	13.9	11.1	12.9	
מזה: עולי בריה"מ לשעבר**	14.0	8.6	16.0	
אוכלוסייה ערבית	38.1	34.0	34.0	
יבשת לידה של יהודים ואחרים*				
ישראל	10.3	11.3	(5.6)	
אסיה-אפריקה	21.1	16.3	18.8	
אירופה-אמריקה	11.1	8.9	11.3	

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.29: בני +65 המתנדבים, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

נשים	גברים	סה"כ	
10.4	11.8	11.0	בני +65
			גיל
11.2	13.2	12.1	בני 65-74
11.1	11.6	11.3	בני 75-79
7.2	7.4	7.2	בני 80+
			קבוצת אוכלוסייה
10.9	12.5	11.6	יהודים ואחרים*
4.7	7.9	5.9	מזה: עולי בריה"מ לשעבר**
..	(0.9)	1.1	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים*
23.9	19.6	22.0	ישראל
4.1	8.8	6.3	אסיה-אפריקה
12.2	13.3	12.7	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.30: בני 65+ אשר הולכים לפחות פעם בשנה להרצאות, לסרטים, להצגות, לקונצרטים או למופעים אחרים (שלא במסגרת מועדון), לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

נשים	גברים	סה"כ	
27.2	30.8	28.8	בני 65+
			גיל
32.5	35.3	33.7	בני 65-74
26.8	29.7	28.1	בני 75-79
11.9	18.1	14.5	בני 80+
			קבוצת אוכלוסייה
28.8	32.7	30.5	יהודים ואחרים*
28.2	32.5	29.9	מזה: עולי בריה"מ לשעבר**
..	3.9	2.4	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים*
48.0	52.9	50.1	ישראל
8.5	10.8	9.5	אסיה-אפריקה
34.8	40.7	37.2	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.31: עיסוקים* של בני +65 – נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997 (אחוזים)

לימודים	אמנות	מלאכת יד	מוזיקה	משחקים	
9.3	3.6	9.5	2.5	14.6	בני +65
					מין
11.4	4.6	4.0	3.2	17.3	גברים
7.7	2.9	13.6	2.0	12.6	נשים
					גיל
11.0	4.6	10.8	3.2	15.0	בני 65-74
10.1	2.7	7.7	2.0	16.1	בני 75-79
3.5	(1.6)	7.3	(1.2)	12.0	בני 80+
					קבוצת אוכלוסייה
9.9	3.8	10.0	2.7	15.4	יהודים ואחרים**
					מזה: עולי בריה"מ
9.7	1.7	10.9	2.1	16.0	לשעבר***
..	0	..	0	(1.3)	אוכלוסייה ערבית
					יבשת לידה של יהודים ואחרים**
13.5	9.5	11.4	(7.1)	16.2	ישראל
7.4	(1.5)	7.2	(1.4)	6.9	אסיה-אפריקה
10.6	4.2	11.1	2.7	19.0	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* משחקים, כגון קלפים ושחמט
מוזיקה, כגון נגינה ושירה
מלאכת יד, כגון תפירה, סריגה ונגרות
אומנויות, כגון ציור, פיסול וצילום
לימודים, כגון שפה ולימודי קודש

** כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)

*** שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.32: הרגלי קריאה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה*, 1999 (אחוזים)

כלל האוכלוסייה	בני +65	
עיתון יומי**		
		קראו עיתון יומי לפחות פעם אחת בשבוע האחרון - סה"כ
76.4	60.6	
שפת העיתונים		
		עברית בלבד
55.0	35.0	
		שפות אחרות בלבד
13.8	21.5	
		עברית ושפות אחרות
7.0	4.0	
ימי קריאת העיתון		
		רק בימי חול
8.2	5.3	
		רק בסוף השבוע
17.1	14.9	
		בימי חול ובסוף השבוע
49.8	38.3	
ספרים		
		קראו לפחות ספר אחד בחודש האחרון - סה"כ
47.1	37.5	
קראו בחודש האחרון		
		ספר אחד
17.2	13.0	
		שני ספרים
13.8	10.9	
		שלושה ספרים ויותר
13.5	9.6	
שפת הספרים		
		עברית בלבד
27.7	12.9	
		שפות אחרות בלבד
15.3	19.5	
		עברית ושפות אחרות
2.3	..	
20.3	8.1	רשומים בספרייה***

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי 2001

* גילאי 14 ומעלה

** היוצא לאור בישראל

*** כגון: ספרייה ציבורית וספריית אוניברסיטה

לוח 3.33: הרגלי בילוי של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה*, 1999 (אחוזים)

כלל האוכלוסייה	בני 65+	
14.4	14.0	השתתפו באופן פעיל בחוגים לחובבים בשנה האחרונה
29.7	5.7	השתמשו במחשב בשבוע האחרון** - סה"כ מזה: עיבוד תמלילים, גרפיקה, לומדות, גיליון
13.0	1.8	אלקטרוני וכדומה
17.8	2.0	משחקים
12.9	2.6	אינטרנט
43.1	33.0	ביקרו במופעי במה לפחות פעם אחת בשנה האחרונה - סה"כ
25.6	21.2	מזה: תיאטרון, מחזמר, אופרה***
20.3	9.3	הופעה מוזיקלית (פופ, רוק וכדומה)
15.3	6.5	מופע קומי
8.6	15.0	קונצרט קלאסי, מקהלה, חזנות
28.2	19.6	ביקרון מוזיאון בארץ לפחות פעם אחת בשנה האחרונה
32.1	12.2	צפו בסרט בבית קולנוע לפחות פעם אחת בחודש האחרון
91.1	88.3	צפו בטלוויזיה בשבוע האחרון
72.5	63.7	צפו בסרט בטלוויזיה לפחות פעם אחת בשבוע האחרון (כולל בוידאו או באמצעי אחר)
60.7	31.4	יצאו לבית קפה, למסעדה, לפאב או למקום דומה בארץ, לפחות פעם אחת בחודש האחרון
52.0	29.9	יצאו לנופש או לטיול בארץ, שכלל לינה מחוץ לבית, לפחות פעם אחת בשנה האחרונה
30.1	22.6	יצאו לנופש או לטיול בחו"ל לפחות פעם אחת בשנה האחרונה

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי 2001

* גילאי 14 ומעלה

** שלא לצורך עבודה או לימודים

*** לא כולל הופעות חובבים

לוח 3.34: בני +65 ובני +19 שהאזינו לרדיו ביום חול ("אתמול") ביחס לכל ערוץ, 1997 (אחוזים*)

ערוץ	בני +65	בני +19
סה"כ האזינו לרדיו ביום חול	89.9	91.8
רשת א	7.4	3.0
רשת ב	44.4	27.2
רשת ג	3.7	7.9
גלי צה"ל	13.3	20.4
קול המוזיקה	2.9	1.8
גלגל"צ	0.5	8.4
ערוץ 7	2.2	1.9
קול הדרך לעסקים	0.1	1.1
רדיו רקע	0.1	0.5
רדיו אזורי	1.5	13.4
רדיו אחר	1.5	4.3
לא זוכר	4.8	5.6
לא האזין אתמול	30.7	28.0
לא מאזין בכלל	10.1	8.2

מקור: איגוד המפרסמים בישראל, סקר חשיפה לאמצעי תקשורת 1997, נערך על-ידי "גיאוקרטוגרפיה" המכון למחקר מרחבי בע"מ

* הסך-הכול בכל טור מסתכם ביותר מ-100% משום שחלק מהמאזינים לרדיו האזינו ליותר מתחנה אחת

לוח 3.35: התפלגות נסיעות ביממה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה*, לפי זמינות רכב למשק בית ואמצעי נסיעה, 1996 (אחוזים)

משקי בית ללא רכב		משקי בית עם רכב		כל משקי הבית		סה"כ
כלל	בני 65+	כלל	בני 65+	כלל	בני 65+	
האוכלוסייה		האוכלוסייה		האוכלוסייה		
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
23.8	16.7	67.8	78.2	58.6	50.4	מכונית פרטית
13.4	5.9	6.8	2.2	8.2	3.7	הסעה
48.7	68.2	12.3	13.7	19.9	38.6	מאורגנת
14.1	9.1	13.2	5.9	13.3	7.4	אוטובוס
						אחר

מקור: למ"ס, סקר הרגלי נסיעה 1996/97, פרסום מס' 1141

* בני 8 ומעלה

לוח 3.36: התפלגות נסיעות ביממה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה*, לפי זמינות רכב למשק בית ומטרת נסיעה, 1996 (אחוזים)

משקי בית ללא רכב		משקי בית עם רכב		כל משקי הבית		סה"כ
כלל	בני 65+	כלל	בני 65+	כלל	בני 65+	
האוכלוסייה		האוכלוסייה		האוכלוסייה		
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
39.9	43.0	38.8	40.3	39.0	41.6	הביתה
17.7	3.3	22.5	11.1	21.5	7.5	עבודה וענייני
6.5	1.6	6.0	1.4	6.1	1.5	עבודה
12.5	24.1	10.7	21.7	11.1	22.9	לימודים
8.2	13.7	8.7	12.7	8.6	13.2	קניות וסידורים
15.1	14.2	13.4	12.9	13.7	13.3	ביקור קרובים
						אחר

מקור: למ"ס, סקר הרגלי נסיעה 1996/97, פרסום מס' 1141

* בני 8 ומעלה

לוח 3.37: בני 65+ המורשים לנהוג, לפי גיל ומין, סוף 1999

נשים	גברים	סה"כ	
			מספרים מוחלטים
33,886	116,923	150,809	בני 65+
28,159	84,228	112,387	בני 74-65
5,727	32,695	38,422	בני 75+
			אחוזים מתוך האוכלוסייה המתאימה
45.6	79.1	61.8	כלל המורשים לנהוג*
9.7	45.2	24.8	בני 65+
14.6	56.1	32.8	בני 74-65
3.7	30.1	14.5	בני 75+

מקור: למ"ס, מצבת הנהגים בישראל, לקט ממצאים סטטיסטיים מס' 7, 2000

* האחוזים מתייחסים לבני 17+

לוח 3.38: בני +65 שדיווחו על מעשי אלימות שבוצעו כלפיהם בשנה האחרונה
(אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

התלוננו במשטרה***	מזה:		סה"כ נפגעים ממעשי אלימות*	
	גניבה**	פריצה לדירה		
57.7	4.0	4.8	8.6	בני +65
				מין
53.5	4.1	4.5	8.6	גברים
60.7	3.9	5.0	8.6	נשים
				גיל
60.3	3.7	4.9	8.8	בני 65-74
54.8	4.3	3.7	7.7	בני 75-79
52.3	4.7	5.3	9.0	בני 80+
				קבוצת אוכלוסייה
57.6	4.2	5.0	9.1	יהודים ואחרים****
48.6	4.1	5.7	9.2	מזה: עולי בריה"מ לשעבר****
69.4	..	(1.4)	(1.7)	אוכלוסייה ערבית
				יבשת לידה של יהודים ואחרים****
79.9	(5.2)	(6.5)	10.8	ישראל
52.5	4.8	6.1	10.6	אסיה-אפריקה
57.0	3.8	4.3	8.2	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

- * מעשים אלה כוללים: פריצה לדירה, גניבה, שוד ברחוב או במקום ציבורי, פגיעה גופנית, פשע אחר
- ** ללא שימוש בכוח או ללא איום בשימוש בכוח (כגון גניבת ארנק, כייסות)
- *** התלונה מתייחסת למקרה האלימות האחרון מתוך סך הכל נפגעים בשנה האחרונה
- **** כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
- ***** שעלו משנת 1990 ואילך

